

Hojan Öwezgelenow

Category: Kitapcy, Teatr we kino sungaty

написано kitapcy | 24 января, 2025

Hojan Öwezgelenow HOJAN ÖWEZGELENOW

Onuň ekrandaky ömri misli ýyldyrym çakan deýin gysga hem ýagty boldy. Hojan Öwezgelenow professional kino aktýory däldi. Ýone onda üýtgeşik zehin, ýiti üzük bardy, şeýle adamlara il içinde “Hakdan içen” diýilýär.

Ol kino surata düşmäge giç başlady. Haçanda režissýor Bulat Mansurow oňa Kakanyň golaýyndaky obanyň polisiýa işgärine, öňki daýhan birleşiginiň çopanyna we öňki garawulynna özuniň ilkinji çeper filmi bolan “Şükür bagşyda” baş keşpleriň birini hödürlände, Hojan aga elliden aňryny sermeläp ýordi. Meşhur Şükür bagşynyň aýatda diri gezip ýoren şägirdi hakda tötänden eşiden režissýor ýörite Hojan agalara gelýär. Görlüp oturylsa, Öwezgelenow eýýäm ýigrimi ýyl bări goluna dutar alman ýoren eken. Uly agasynyň uruşda wepat bolanlygy baradaky aýy habar gelenden soň, ol hiç haçan saz çalmajakdygyna kasam edipdir. Kinorežissýora ýaşula bu kasamyny bozdurmagyň nädip başardanlygy nämälim. Belki, muňa asyryň başynda ýaşajyk Hojana mukamyň ince tilsimlerini öwreden beýik sazanda, Şüküriň ady sebäp bolandyr. Şol gije Hojan aga aýaly Gözel ejä alys ýyllar dymyp ýatan gazma dutary – Şüküriň sowgat beren saz guralyny getirmegi haýys edipdir. Ol ýüpek gabыndan çykarylan dutara seredip oýa batypdyr. Göýä ol mukaddes saz guralyna nädip galtaşjagyny bilmeýän ýalydy. Ynha, ahyrsoň ol dutary usullyk bilen eline aldy-da, nijeme ýyl dymyp ýatan tarlara kakyp goýberdi. Şol bada beýik halypynyň – Şükür bagşynyň mukamlary yzly-yzyna çeşme kibi akyp başlady, soň ýene, soň üçünji mukam. Hojan aga burçak-burçak derläp, arasyň üzмän saz yzyna saz eňterdi. Ahyrynda ol dutaryny bir gapdalynda goýdy-da, ýaglyk bilen derini syldy. Birdenkä ol Bulat Mansurowa we beýlekilere seredip:

– Başarýan! Görýäňizmi, adamlar, asyl çalyp biljek ekenim-ä.
Unudandyryn öýdüp gorkup ýördüm. Ellerim unutmandyr,

barmaklarym unutmandyr-a! – diýip, şatlykdan ýaňa loh-loh gülmäge, barmaklaryny ogşamaga başlady. (Bulat Mansurow bu görnüşi soň özünüň “Babagammaryň gaýdyp gelmegi” diýen kinossenarisine girizdi, ýagny, režissýor Ilmyrat Bekmiýewiň, adybır çepeř filminde uruşdan seňser (kontuziýa) bolup dolanan Heşdek bagşy öz barmaklaryny ogşaýar). Öwezgelenowyň birden ertir sözünden dänäýmegini heder eden Bulat edil şol günüň özünde ony dutary bilen bile Aşgabada alyp gaýdýar.

Şeýlelikde, Hojan Öwezgelenow onuň “Şükür bagşy” atly çepeř filminde köşk bagşsy Gulam bagşynyň janly keşbini döretdi. Şol döwürde “Şükür bagşy” hakynda “Sowetskaýa kultura” neşirinde ýörite syn ýazan Çingiz Aýtmatow ilkibada Hojan aganyň professional aktýor däldigine ynanmaň: “Serediň ahbetin, bu Gündogaryň Jan Gobeni ahyry!” – diýipdi. Ol öz makalasynda filmde surata düşen Aman Handurdyýew, Artyk Jallyýew, Hojan Öwezgelenow üçüsiniň haýsysyna “has güýçli” diýjegini bilmeyändigini boýun alypdy.

Soň Öwezgelenow yzly-yzyna surata düşüp başlady. B.Mansurowyň “Gyrnak”, “Teşneligiň gandyrylyşy”, “Ölüm ýokdur oglanlar”, H.Narlyýewiň “Serhediň aňyrsyndaky adam”, “Gelin”, “Aýal ata çykanda” ýaly çepeř filmlerinde baş we epizodiki keşpleri ýerine ýetirdi. Hojan agany beýleki kinostudiýalar am surata düşmäge çagyryarlar. Meselem, ol M.Gorkiy adyndaky kinostudiýada, “Özbekfilmde” birnäçe çepeř filmlerde oýnady. Yöne Hojan Öwezgelenow ol çakylyklardan köplenç yüz öwürýärdi. Sebäbi onuň dogduk ilini taşlap gidesi gelenokdy. Hawa, onuň uly ussatlyk hem ahlak čuňlugu bilen tapawutlanýan keşpleri biziň milli kinomyzyň buýsanjyna öwrüldi. Hojan Öwezgelenowy halkyň aktýor hökmünde ykrar etmegine Gulam bagşynyň keşbini döretmeli sebäp boldy. Onuň uly aktýor hökmündäki şan-şöhraty “Gelinde” Anna aganyň, “Aýal ata çykanda-da” Meret baýyň keşplerinde soň has belende galdy.

Habyp GÜSEÝINOW. Teatr we kino sungaty